

médom pomikajo. Kedarkoli se tedaj hočem pozimi prepričati: ali so čebele s potrebno hrano še preskrbljene ali ne, mi ni druzega potreba, kakor da zadnje končnice, eno za drugo, kolikor morem, tiho odpiram, da čebel ne begam, in tako koj vidim, ali je zadnji sat še z medom založen ali ne. Dokler je v tem satu še méd, sem brez vse skrbi; kedar pa vidim, da so čebele že ta sat obsedle, in da tudi v tem satu ni več kaj prida medú, potem vzamem drug z medom napolnjeni sat, in ga v 3. ali 4. zarezico potisnem, kar se lahko zgodi, če tudi panju nič ne premikam ali da bi ga celó iz ulnjaka jemal. Ako mi čebele tudi iz tega sata med pojedó, zime pa še le ni konec, no, zdaj dam panju še drugi sat v 2. ali 3. zarezico, in tako delam tako dolgo, dokler čebel iz zime ne spravim; kajti pozimi je veliko bolje méd v satovji čebelam pokladati, kakor pa čistega ali izcejenega. Če se pozimi čebelam čisti med klade, to veliko manj izdá, ker ga čebele že takrat, kedar ga v satje prenašajo, polovico povžijejo, zraven tega je pa izcejeni méd pozimi za čebele še posebno, če se nič izleteti ne morejo, tudi škodljiv, ker jih tako razpenja, da celó popokajo ali pa vsaj panj navadno zeló omažejo in onesnažijo. (Dal. prih.)

Narodno-gospodarske stvari.

Vprašanje in odgovor o pravici ribštva.

„Novicam“ je došlo sledeče vprašanje:

„Kako stoji z ribiškimi pravicami in kdo ima pravico ribe loviti?“

Na to vprašanje odgovorimo sledeče:

Ribštvo razpada v 2 vrsti: ena zapopada ribe v ribnikih (bajerjih), druga ribe v potocih in rekah. Ker mislimo, da gori stavljeno vprašanje le na drugo vrsto meri, zato odgovarjamo na to.

Pravica do ribštva v rekah in potocih je izprva bila le predpravica vladarjev, zato se ta vladarska pravica imenuje latinski „regale“. V tem smislu je za doljno Avstrijo cesar Rudolf II. dal postaviti za ribiče 3. rožnika 1583. leta.

V obče je dandanes pravica ribštva v potocih in rekah v rokah tistih bivših zemljiških (gruntnih) gospósk, kjer teče reka ali potok, ako ni kdo drug po služnosti ali po zastaranji te pravice dosegel, ali te pravice od nje kupil ali v najem vzel. Zato se ne sme v obče ribiška pravica v potocih in rekah z zemljiško lastnino zmešati (ukaz notranje-avstrijske gubernije od 24. svečana 1790). V Ljubljani in Gradašici, na priliko, imajo ribiško pravico: križanska komenda menda za 24 ribčev, Ljubljansko škofijstvo za 2 ribiča, in menda še drugi.

Po tem takem tedaj ne sme nihče brez dovoljenja lastnika ribiške pravice ali najemnika te pravice v rekah in potocih rib ali rakov loviti. Zato gori navedeni ukaz od 24. svečana leta 1790 vелеva ljudstvo podučiti, da ne misli, da ima pravico do ribštva pesestnik, če reka ali potok teče skozi zemljišče njegovo ali poleg zemljišča njegovega. Veljá namreč mnenje, da so lastniki ribiške pravice to lastnino dosegli le „titulo onoroso“, to je, da so za njo kaj dali, plačali ali jo po kakem drugem bremenu dosegli.

Iz vsega tega je razvidno, da pravice ribštva segajo v starodavne čase nazaj kakor pravica lovitva, in da so izprva bile predpravice vladarjev.

Ker pa so razmere časa marsikaj v lastninskih pravicah premenile, — ker podloštva desetine in tlake ni

več, — ker so postave za rabo rek itd. prišle v novejših časih na dan, skuša Avstrijska vlada že od l. 1857 novo postaviti za ribštvo na svetlo spraviti in sém ter tje so nekatere dežele že osnovali tako postaviti, al izgotovljene nove postave še nimamo, čeravno bi je živo potrebovali.

S tem mislimo, da smo rešili gori stavljeno vprašanje na gotovih podlagah.

Politične stvari.

Zakaj so se kristjanski Slovani vzdignili zoper Turka.

Iz spomenice, katero so Ercegovinski ustajniki v Metkoviču 12. dne t. m. izročili poverjenikom evropskih vlad.

Ker to pismo na drobno svetu razodeva vzroke upora Ercegovincev in Bosnjakov zoper Turško gospodarstvo, bode gotovo našim bralcem po godu, da jim iz imenovane spomenice glavne stvari naznanimo.

Spomenica glasi se tako:

„Slavno evropsko poslanstvo! Že čez štiri stoletja tužna in siromaška raja, kristijani Ercegovine, zdihujejo v žalosti in nadlogah, tlačeni od Turškega barbarstva, a vendar jim krščanske in izobražene velike vlade evropske niso še enega pogleda milosrčnosti pokazale. Ker tacih stisek in nadlog žalostna raja ni mogla dalje prenašati, zato je sedaj skupno prijela za orožje, da se reši grozovitega barbarstva, ki se mora ne samo v greh, temuč tudi v sramoto šteti celi Evropi, katera trpi, da tako barbarstvo tlači in preganja slavjanski narod v Ercegovini. Slišali smo, gospodje, da ste poslani od svojih vladarjev gledat naše reve in muke, in preiskavat, zakaj smo zgrabili za orožje. Mi sicer mislimo, da ne bi treba bilo dokazovati Vam Turških grozovitosti, ker gotovo vsak izmed Vas jih pozna; vendar Vam jih moramo nekoliko opisati.

1. Začnimo pri agah! Če nesrečni kmet, ki nima lastnega zemljišča, od age (turškega posestnika) vzame nekoliko zemlje v najem (štant), mora jo gnojiti, obsejati in obdelati, mora pa agi tudi najmanj polovico pridelka dati. Kedar pa pride aga s hlapci po pridelke (kar se godí tri ali štirikrat na leto), mora ubogi kmet preživiti hlapce in konje njegove, če ne, čaka ga palica in zapor.

2. V Turčiji — kar drugod nikjer ni na svetu — daje se desetina v najem (štant), najemniki pa, v dogovoru s Turškimi uradniki, pobirajo desetino desetkrat višo, kakor bi jo pobirati smeli. Raja daj in plačaj, če ne, te tožim!

3. Vrh vsega tega, spoštovani gospodje, vedite, da raja mora še davek in druge davščine od te zemlje plačevati. (Vsi ti davki celó ubozega kmeta znašajo 30 do 40 zlatov (cekinov), pa tudi 80 do 100 na leto.)

4. Živino, od katere se davek plačuje, štejejo samovoljno brez vsega reda. Turku ne štejejo njegove živine; če pa ima kristijan 10 glav živine, naštejejo mu je 30; za vse to mora revni kmet agi še za travo plačati, če ne, ga toži pri aliji (turškem sodniku), in kdo ga sodi? — alija!

5. Ako je kak kristijan od Turka poklican pred sodbo ali če kristijan toži Turka, pa nima dveh Turkov za priči, zgubi tožbo in čaka ga še zapor.

6. Turki siloma jemljejo nam naša dekleta in naše žene, in jih turčijo, to je, nečistosti ž njimi uga-

Mnogovrstne novice.

njajo. Tako se je zgodilo lani celó neki Avstrijski podložnici v Stolcu.

7. Ako je kak kristijan priča zoper kakega Turčina, nesrečneš ne bode videl več tretjega solnca.

8. Turki sramotijo in skrunijo naše duhovne, naše cerkve, naše zvonove, podobe in vse, kar nam je svetega.

9. Mi plačujemo turškemu caru davek in vsakojake nesrečne stroške, a nikakega zavoda za ljudsko omiko nimamo; mi nimamo šol; če pa jih kdo zahteva, mahoma zapade glavo.

10. Če je kako delo na carskih cestah, delati mora samo kristijanski raja in to 5 do 6 dni daleč od hiše svoje, in 8 dni mora delati brez kruha in plače; Turkom pa vsega tega treba ni.

11. Če je kaka potreba kónj za prevoz živeža Turški oblasti, koj so ti beriči v vasi, katere morajo seljaki preživiti; ti beriči silijo na vse zgodaj konje in ljudi na 15- do 20dnevno potovanje brez živeža in plače.

12. Katero pravico hočete, da imamo pri turški sodnji, ki je sestavljena iz divjih Turkov in pa samo dveh kristijanov, katera dva morata s silo podpisati z unimi tudi smrt nedolžnemu kristijanu.

13. Če kristijan, poklican na delo ali na vožnjo s konji, dá vedeti, da ne more zavoljo opravkov svojih ali kake bolezni, brž beriči prideró, ki ga zgrabijo, mahoma ubijejo ali do smrti mučijo.

14. Če turčin prinese kako tožbo sodnji, brž je rešena; če pa jo prinese kristijan, čakati mora do konca sveta, ali pa mora sodnika podkupiti, da ima desetkrat več stroškov, kakor je cela pravda vredna.

15. Varnosti pri Turkih nobene nimamo. (Spomenica našteva nekatere grozovite dogodbe, ki kažejo, da kristijan pred Turkom ni od danes do jutri varen.)

16. Če pride aga v deželo, prva mu je beseda sramotiti križ, cerkve, oltarje, sveče itd.

17. Sila turška nima ni konca ne kraja. (Tu zopet so naštetá nekatera divjaška djanja.)

18. Uprave (administracije) na Turškem ni. Ker uradniki imajo zeló majhno plačo, zato so prisiljeni počenjati vsakovrstne nepostavnosti, silovitosti in kar sicer jim je drago.

19. Turki, da jim je lože kristijana obsoditi zaradi kake nepostavnosti, obravnavajo vse v turškem jeziku, ki ga kristijan ne razume, in tako delajo z njim, kar se jim poljubi.

20. 100 oralov močvirnega sveta so nekemu seljaku (kmetu) nedavno s silo vzeli in med sabo razdelili.

Slavna in spoštovana gospoda! Taka sila, tako barbarstvo turško je prisililo rajo, da so prijeli za orožje, in da branijo svoje svetinje in pravice. Mi smo prijeli za orožje, da se branimo pred našim krvopivcem; al mi prvi nismo napadli Turka, ampak Turek je napadel nas. (Zdaj navaja spomenica, kako so Turki začeli ropati sela in jih požigati, starce in otroke moriti, prodrli v cerkve in oltarje razbili, zvonove razbili in v vodo zagnali; kakor volkovi so planili čez vasi, ropali žito, méd, maslo, posekali tobak in pokosili žito itd.)

Slavna in spoštovana gospoda! Evropa je do danes vrgla s prestola mnogo omikanih kraljev, cesarjev in knezov, barbara Turčina pa še danes drži na prestolu!

Slavna in spoštovana gospoda! Pod bičem turškim ne moremo in nočemo živeti. Ljudje smo, a ne živina! Ako nam nočete pomagati, prisiliti nas ne morete, da se vrnemo v robstvo. Turškemu obetanju ne verjamemo več, poročstva vaša, katera nam dajate, prepričani smo, da pred Turkom niso vredna piškavega oreha. Mi hočemo svobodo, pravico in popolno svobodo! Živi v turške roke nočemo.“

* *Trije največi zvonovi zdaj na svetu.* Zvonova v Pekingu v Kini in v Moskvi na Ruskem sta dobila zdaj njima enakega tovariša v Koloniji. To je tisti velikanski zvon, ki ga je nemški cesar iz privojkovanih topov vlti dal in se zato „cesarski zvon“ imenuje. Ker kembelj ni prav visel v zvonu, zato zvon dolgo časa ni dal glasu od sebe, čeravno je izprva ga zvonilo 36, pozneje pa celó 57 mož. Zvon vaga čez 541 centov; kembelj sam pa 15 centov.

* *Na Ruskem delajo mnoga skrivna društva na prekucijo socialnega reda, in vpeljavo komunizma.* Po poročilu državnega zavetnika Šihareva so ta društva raztegnjena na 37 gubernij; mladež je glavni kontingent te anarhične propagande, katera dela ustmeno po svojih agentih, pa tudi po brošurah in spisih.

Kratkočasnica.

Le 1 gold. 60 kr. — pa bodeš lep in lepa!

Dohtar Fr. Lengil je iznašel brezov balsam, o katerem apotekar Filip Neustein na Dunaji, ki prodaja ta balsam, trdi, da čez noč dobiš po obrazu lepo in belo kožo, če si si zvečer obraz ali pa tudi druge dele namazal s tem balsamom. On pravi, da brezovina ali brezov sok, ki teče iz breze, če si deblo njeno navrtal, je že od nekdanj za najizvrstnejše lepotilo znano; dr. Lengil pa je na kemični poti brezovino tako pre naredil, da skor čudeže dela na obrazih: grbe in brazgotine po kozáh odpravi, staro kožo predela v mlado, da je bela in gladka, odpravi pege, luske in prhljaje, rdeče nosove itd. Na kratko rečeno: če si grd ali grda v obrazu, kupi si ta balsam, pa boš lep in lepa, da se bodeš čudil — in vse to le za 1 gold. 60 krajc., kajti toliko in ne več veljá flaška tega balsama s popisom vred, kako se rabi ta čudovita brezovina. — Mi še nismo skusili tega mirakeljna, to pa vemo, da gotovo koristi, če ne obrazu onega, kdor se maže s to brezovino, vsaj gotovo — žepu apotekarjevemu.

Naši dopisi.

V Gorici 19. sept. — Kralja bomo imeli prihodnjo zimo v Gorici! Grof Chambord, vojv. Bordeaux-ski (Henrik V.), pride stanovat v tukajšnje Böckmannovo poslopje na Dunajski cesti (nekdanje Zémljaršče). Grof Ch. je pri nas dobro znan, simpaten gospod; še zdaj ga vidim, kako je v mlajših letih jezdari po naših sprehajališčih; vidim ga pri raznih legitimistovskih pogrebih na tukajšnji Kostanjevici. Kostanjevica je francoskim staršim Bourbonom in njihovi stranki „St. Denis v pregnanstvu.“ Uni pot, ko je malo manjkalo, da ni Henrik V. kralj postal, gledali smo že v duhu, kako bodo trupla njegove rodovine svečano prepeljavali od tod v Pariz. Takrat se nismo nadejali, da pride sloveči zastopnik čistega legitimizma semkaj stanovat. Grof Ch. je bival v našem mestu, prišedši s Karolom X., od l. 1836 do 1844. Odšla je kraljeva rodovina od nas po smrti vojv. Angoulemskega († 3. jun. omenjenega leta). Skor vse naše cerkve se ponašajo z dragocenimi darovi visokorodnih francoskih pregnancev. Iz baldahina (nebá) nad prestolom Karola X. imamo narejene mašne plajše. Krasno procesno nebó v Véliki cerkvi je delo grof Chambord-ove sestre, pozneje vojvodinje Parmške itd. itd. Bralcem našim, ki nimajo več ko 30 let, naj povem, da Karol X. je umrl v grof Coronini-evem gradu na Cingrofu, vojv. Angoulemski pa v grof Strassoldi-evem poslopji na trgu (malega) sv. Antona. (Poslednjega veli-